

СІМ ЧУДЕС УКРАЇНИ

Підготували
учні групи 1 м/с А
Закалюжна Вероніка та
Лобуренко Андрій

НІЖИН

- ▣ Область: **Чернігівська**
- ▣ Ніжин — друге за величиною місто обласного значення, що розташоване у північній частині України, на берегах річки Остер, лівої притоки Десни, за 83 кілометри від обласного центру м. Чернігова та за 126 км від столиці України м. Києва. Чисельність населення – близько 74 тис. осіб.
- ▣ У Ніжині величезне число пам'яток історії та архітектури та пам'ятників і пам'ятних знаків, що робить місто фактично музеєм просто неба.

ARTHAOS
gor Volosyankin

ПЛАН:

1. Історія міста.
 2. Пам'ятки.
 3. Відомі особистості.
-

ІСТОРІЯ МІСТА

Вперше у писемних джерелах Ніжин згадується *у літописі «Повість минулих літ»* за Іпатіївським списком **під 1078 р.** у контексті подій міжусобної битви між руськими князями: *“І пішли насупроти. І коли були вони на місці на Ніжатиній ниві і зійшлися обидва війська, і сталася січа люта.”*

Вважається, що перша назва Ніжина була «Ніжатин» (від давньослов'янського чоловічого імені «Ніжата»), а місцевість носила назву «Ніжати́на Нива». Хоча існує і інша версія, за якою битва між руськими князями відбулася на незжатій ниві. Після чого так і почала називатися місцевість, де розташований теперішній Ніжин.

Через 57 років після першої згадки, у 1135 р., «град Ніжатин» знову згадується у літописі, але вже як одне із міст, спалених половцями. У 1147р. місто Уненіж згадує автор Київського літопису, як одне з прикордонних міст Переяславського князівства. ~~На початку XIII ст. Уненіж розділив трагічну долю інших міст Київської Русі.~~ У жовтні 1239 р. золотоординський загін хана Менгу по дорозі на Чернігів знищив дотла фортецю Уненіж

В ЧАСИ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО У ЛІТОПИСНИХ ЗГАДКАХ ТА ДОКУМЕНТАХ ТЕРИТОРІЯ СУЧАСНОГО МІСТА НОСИЛА НАЗВУ **НІЖИНСЬКЕ ГОРОДИЩЕ**. МІСТО БУЛО ПРИКОРДОННОЮ ФОРТЕЦЕЮ, ЯКУ У 1385 Р. ВЕЛИКИЙ КИЇВСЬКИЙ КНЯЗЬ ВОЛОДИМИР ОЛЬГЕРДОВИЧ ДАРУЄ У ВОЛОДІННЯ КНЯЗЮ ЮРІЮ ІВАНТИЧУ ПОЛОВЦЮ-РОЖИНОВСЬКОМУ, НАЩАДКУ ВОЛОДИМИРА МОНОМАХА ТА ПОЛОВЕЦЬКОГО ХАНА ТУГОРКАНА. ВІДРОДЖЕННЯ МІСТА ІСТОРИКИ ПОВ'ЯЗУЮТЬ З УТВОРЕННЯМ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ТА КИЇВСЬКОГО ВОЄВОДСТВ У XV СТ.

НА ПОЧАТКУ XVII СТ. МІСТО ВХОДИТЬ **ДО СКЛАДУ ПОЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВИ**. У 1625 Р. ПОЛЬСЬКИМ КОРОЛЕМ СИГІЗМУНДОМ II МІСТУ БУЛО НАДАНЕ МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО, ЗГІДНО З ЯКИМ УСІ МЕШКАНЦІ МІСТА ЗВІЛЬНЯЛИСЬ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ДО КОРОЛІВСЬКОЇ СКАРБНИЦІ ТА ОТРИМУВАЛИ МОЖЛИВІСТЬ ЗАЙМАТИСЯ ТОРГІВЛЕЮ, РЕМЕСЛАМИ, РИБАЛЬСТВОМ ТА ВИГОТОВЛЯТИ ПИВО ТА ГОРІЛКУ НА ПРОДАЖ. ДЛЯ САМОВРЯДУВАННЯ ОБИРАВСЯ МІСЬКИЙ МАГІСТРАТ НА ЧОЛІ З ВІЙТОМ, ЯКОГО ПРИЗНАЧАВ КОРОЛЬ. З'ЯВИЛАСЯ ПЕЧАТКА, НА ЯКІЙ ЗОБРАЖЕНИЙ ПОКРОВИТЕЛЬ МІСТА ГЕОРГІЙ ПЕРЕМОЖЕЦЬ.

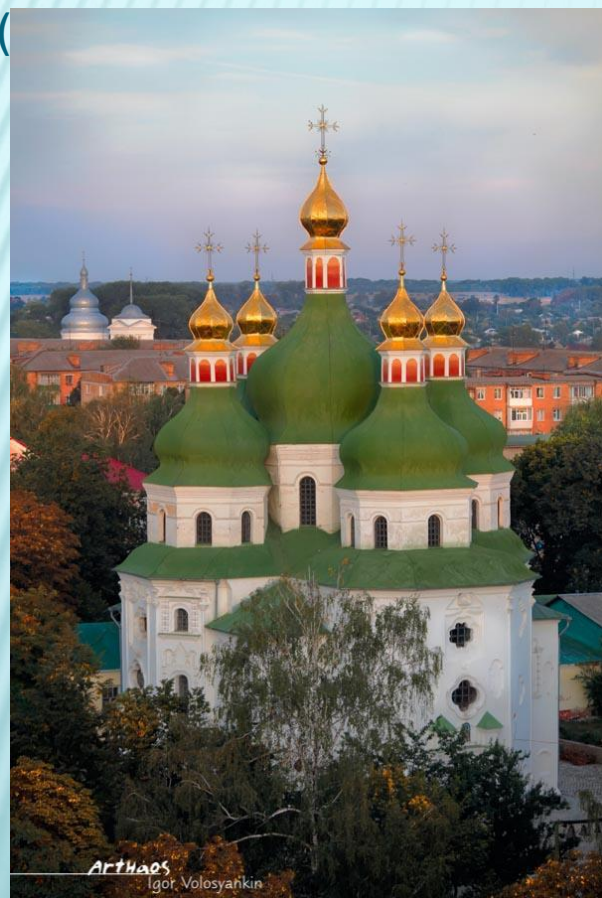
ТАКОЖ У XVII СТ. НІЖИН БУВ
ЦЕНТРОМ **НАЙБІЛЬШОГО В УКРАЇНІ КОЗАЦЬКОГО
ПОЛКУ.** ДО ЙОГО СКЛАДУ ВХОДИЛИ ЯМПІЛЬСЬКА,
ГЛУХІВСЬКА, БАТУРИНСЬКА, БОРЗНЯНСЬКА СОТНІ.
НІЖИНСЬКИЙ ПОЛК ПІД КЕРІВНИЦТВОМ
ПОЛКОВНИКІВ ПРОКОПА ШУМЕЙКА, ЛУК'ЯНА СУХІША
ТА ІВАНА ЗОЛОТАРЕНКА БРАВ УЧАСТЬ У
ВИЗВОЛЬНІЙ ВІЙНІ ПІД ПРОВОДОМ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.

У ДОБУ ГЕТЬМАНЩИНИ НІЖИНСЬКИЙ ПОЛК БУВ
НАЙБІЛЬШИМ ТЕРИТОРІАЛЬНО І ЗА ЧИСЕЛЬНІСТЮ. А
МІСТО ТАКОЖ БУЛО ОДНИМ З НАЙБІЛЬШИХ НА
ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ. НАПРИКЛАД ЗА ПЕРЕПИСОМ
1654 РОКУ, У НІЖИНІ МЕШКАЛИ **11 600 ОСІБ В ТОЙ
ЧАС ЯК У КИЄВІ — 7 800 ОСІБ.**

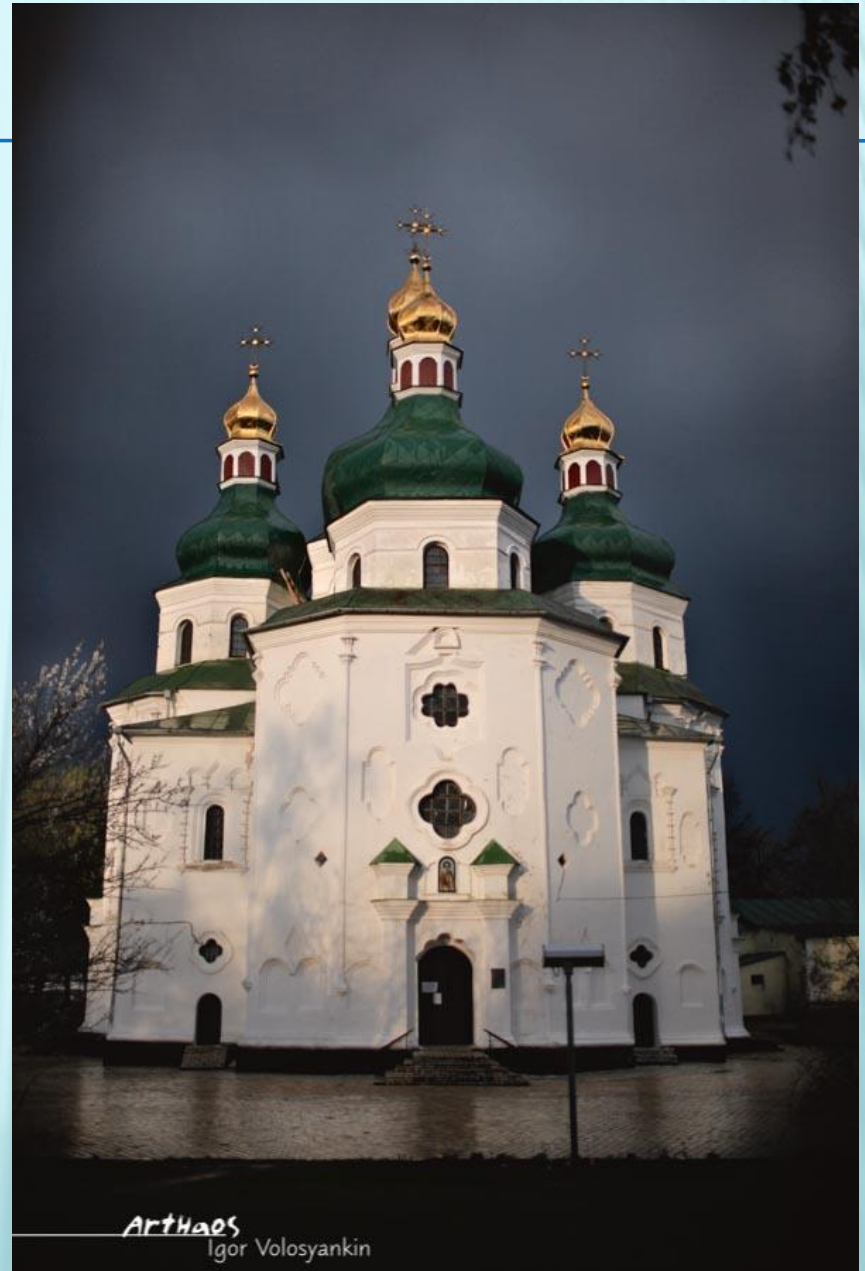
ВІДПОВІДНО ДО РІШЕНЬ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОЇ РАДИ ТА
БЕРЕЗНЕВИХ СТАТЕЙ 1654 Р., НІЖИН, ЯК І ВСЯ
ТЕРИТОРІЯ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ, БУВ ПРИЄДНАНИЙ ДО
МОСКОВСЬКОГО ЦАРСТВА.

У 1663 РОЦІ У НІЖИНИ ВІДБУВАЛАСЯ ЗНАМЕНИТА ПОДІЯ – «**ЧОРНА РАДА**», НА ЯКІЙ ОБИРАВСЯ ГЕТЬМАН ЛІВОБЕРЕЖЖЯ. ПРЕТЕНДЕНТІВ НА ГЕТЬМАНСЬКУ БУЛАВУ БУЛО ТРИ: НІЖИНСЬКИЙ ПОЛКОВНИК ВАСИЛЬ ЗОЛОТАРЕНКО, ПЕРЕЯСЛАВСЬКИЙ ПОЛКОВНИК ЯКИМ СОМКО ТА КОШОВИЙ ВІЙСЬКА ЗАПОРІЗЬКОГО ІВАН БРЮХОВЕЦЬКИЙ, ЯКИЙ І СТАВ ГЕТЬМАНОМ.

В ПАМ'ЯТЬ ПРО КОЗАЦЬКІ ЧАСИ В ЦЕНТРІ МІСТА ВИСОЧИТЬ ВЕЛИЧНИЙ **МИКОЛАЇВСЬКИЙ СОБОР** В СТИЛІ КОЗАЦЬКОГО БАРОКО

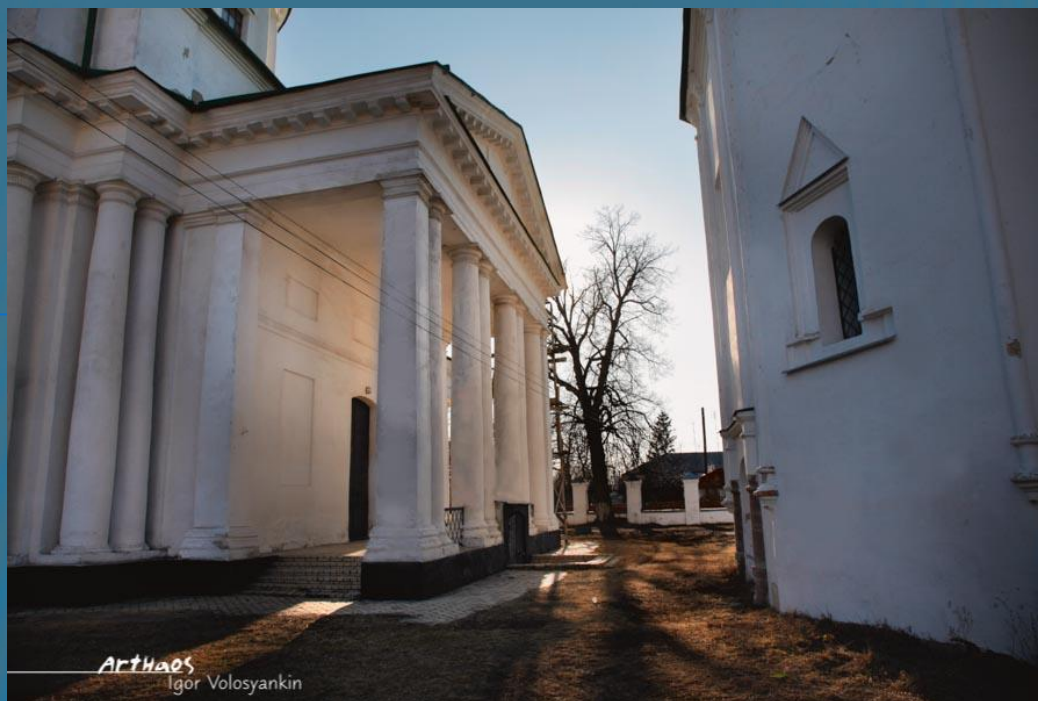
ТОЧНОЇ ДАТИ
ЗВЕДЕННЯ СОБОРУ
ДО ОСТАННЬОГО
ЧАСУ НЕ БУЛО
ВСТАНОВЛЕНО.
НАЙБІЛЬШ
ПОШИРЕНОЮ
ДУМКОЮ ПРО ЧАС
БУДІВНИЦТВА ХРАМУ
Є ТА, ЩО
СПОРУДУ **ЗБУДОВАН**
О 1658 РОКУ. СОБОР
БУВ **ПОБУДОВАНИЙ**
КОЗАКАМИ НІЖИНСЬ
КОГО ПОЛКУ НА МІСЦІ
СТАРОГО ДЕРЕВ'
ЯНОГО ХРАМУ.

У II пол. XVII – поч. XVIII ст. Ніжин стає одним з головних центрів ремісничого виробництва та торгівлі в Україні. У місті було 8 ремісничих цехів, де працювали 657 майстрів, 2 купецькі мануфактури, 8 цехів, що виробляли цеглу для міського будівництва.

Велику роль у розвитку торгівлі в Ніжині відігравали **грецькі купці**. Богдан Хмельницький запросив їхніх купців до Ніжина і спеціальним універсалом 1657 року надав великих пільг у торгівлі, підтверджуваних потім усіма наступними гетьманами й царями. 1675 року грецькі купці заснували тут свою колонію.

Греки побудували в центрі міста комплекс споруд – Всіхсвятську, Троїцьку і Михайлівську церкви. Також збереглася споруда грецького магістрату, житлові будинки греків.

САМЕ ГРЕКИ ВІДКРИЛИ ПЕРШУ В МІСТІ КАВ'ЯРНЮ, А ТАКОЖ САМЕ ВОНИ СТАЛИ ПЕРШИМИ СОЛИТИ ЗНАМЕНИТІ НІЖИНСЬКІ ОГІРКИ, І БУЛИ ЄДИНИМИ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ОГІРКІВ ДО ІМПЕРАТОРСЬКОГО СТОЛУ.

1704 — В НІЖИНІ **ІВАН МАЗЕПА** ОДЕРЖАВ ГЕТЬМАНСЬКІ КЛЕЙНОДИ ВІД КОРОЛЯ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ. 1730 —

НІЖИНСЬКИЙ ПОЛК, ЯК АДМІНІСТРАТИВНА ОДИНИЦЯ ГЕТЬМАНЩИНИ ОТРИМУЄ НОВИЙ ГЕРБ — ЩИТ, РОЗДІЛЕНИЙ НА ЧЕРВОНЕ І СИНЄ ПОЛЕ. У ВЕРХНІЙ, ЧЕРВОНІЙ ЧАСТИНІ ЗОБРАЖЕНО ПОТИСК ДВОХ РУК — СИМВОЛ ТОРГОВОЇ УГОДИ, А В НИЖНІЙ, СИНІЙ — ЗОЛОТИЙ ЖЕЗЛ МЕРКУРІЯ, ЩО ЗАСВІДЧУВАЛО ТОРГОВЕЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ НІЖИНА. МІСТО В ЦЕЙ ЧАС ПРОДОВЖУЄ ВИКОРИСТОВУВАТИ ІСТОРИЧНИЙ ГЕРБ ІЗ ЮРІЄМ ЗМІЄБОРЦЕМ.

У 1782 РОЦІ НІЖИНСЬКИЙ ПОЛК БУЛО ЛІКВІДОВАНО ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНУ ОДИНИЦЮ. НІЖИН ПОЗБУВСЯ СТАТУСУ ПОЛКОВОГО МІСТА. В ЦЕЙ ЧАС ПОЛКОВИЙ ГЕРБ СТАЄ МІСЬКИМ, ОСКІЛЬКИ ЦАРСЬКОМУ УРЯДУ БУЛО НЕ ДО ВПОДОБИ СХОЖІСТЬ ГЕРБА ПРОВІНЦІЙНОГО МІСТА ІЗ ГЕРБОМ СТОЛИЧНОЇ МОСКВИ. У 1831 РОЦІ МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО ЮРИДИЧНО СКАСОВАНЕ УКАЗОМ МИКОЛИ І. **ПОСТУПОВО НІЖИН ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА ПРОВІНЦІЙНЕ МІСТЕЧКО РОСІЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.**

У 1869 РОЦІ БУЛО ЗБУДОВАНО СТАНЦІЮ
НІЖИН КИЄВО-КУРСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЦІ.

У XIX СТ. МІСТО СТАЄ ОСВІТНІМ ТА НАУКОВИМ ЦЕНТРОМ. ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ, ШКОЛА ГРЕЦЬКОГО БРАТСТВА, МАЛЕ НАРОДНЕ ТА ПОВІТОВЕ УЧИЛИЩА СКЛАДАЛИ СИСТЕМУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЩЕ З XVII СТ. А ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВІДКРИТО У 1820 РОЦІ НА КОШТИ ВІЦЕ-КАНЦЛЕРА КАТЕРИНИ II КНЯЗЯ ОЛЕКСАНДРА БЕЗБОРОДЬКА. НАВЧАЛЬНИЙ КОРПУС БУДУВАЛИ 13 РОКІВ. У **НІЖИНСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ** НАВЧАЛИСЬ М. ГОГОЛЬ, Є. ГРЕБІНКА, П. ГЛІБОВ ТОЩО.

ДЕВІЗОМ УНІВЕРСИТЕТУ Є СЛОВА, ВЗЯТІ ІЗ
РОДОВОГО ГЕРБА ЗАСНОВНИКІВ
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ КНЯЗІВ
БЕЗБОРОДЬКІВ “**LABORE ET ZELO**”, ЩО В
ПЕРЕКЛАДІ З ЛАТИНИ ОЗНАЧАЄ “ПРАЦЕЮ ТА
СТАРАННЯМ”

У 1881 РОЦІ В НІЖИНІ БУВ
ВІДКРИТИЙ ПЕРШИЙ У СВІТІ ПАМ'ЯТНИК
ГОГОЛЮ. ЗАРАЗ ЦЕНТРАЛЬНА ВУЛИЦІ МІСТА
НОСИТЬ ЙОГО ІМ'Я.

У 1876 Р. НА
ТЕАТРАЛЬНУ СЦЕНУ
МІСТА ВПЕРШЕ
ВИЙШЛА ВИДАТНА
УКРАЇНСЬКА АКТОРКА
МАРІЯ
ЗАНЬКОВЕЦЬКА. ДО
НАШОГО ЧАСУ
ЗБЕРІГСЯ ЇЇ ВЛАСНИЙ
БУДИНОК (У С. ЗАНЬКИ,
18 КМ ВІД НІЖИНА), А
ТАКОЖ У МІСТІ
ВІДКРИТО ПАМ'ЯТНИК
ЗАНЬКОВЕЦЬКІЙ

З ІСТОРИЄЮ МІСТА ЗНАЙОМИТЬ **КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ**, ЩО НАЛІЧУЄ БЛИЗЬКО 40 ТИС. ЕКСПОНАТІВ. СЕРЕД НИХ – ОРИГІНАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ XVII – XX СТ., НУМІЗМАТИЧНА КОЛЕКЦІЯ, НАРОДНИЙ ОДЯГ XIX – XX СТ., ЦІННА АРХЕОЛОГІЧНА КОЛЕКЦІЯ

Також у місті майже повністю зберігся **комплекс будівель поштової станції XVIII ст.**, в якому розміщено музей. Тут у 1860 році в родині поштаря народився видатний український художник-баталіст Микола Самокиш.

ПАМ'ЯТКИ

Сьогодні Ніжин – одне з небагатьох міст України, яке зберегло планування та забудову XVII – XVIII ст. і характерні риси свого історичного минулого. Лише на державному обліку перебуває 6 пам'яток археології, 55 – історії, 12 – монументального мистецтва. За підрахунками фахівців, тут **близько 300 історичних будівель, з яких понад 70 мають велику культурну та історичну цінність.**

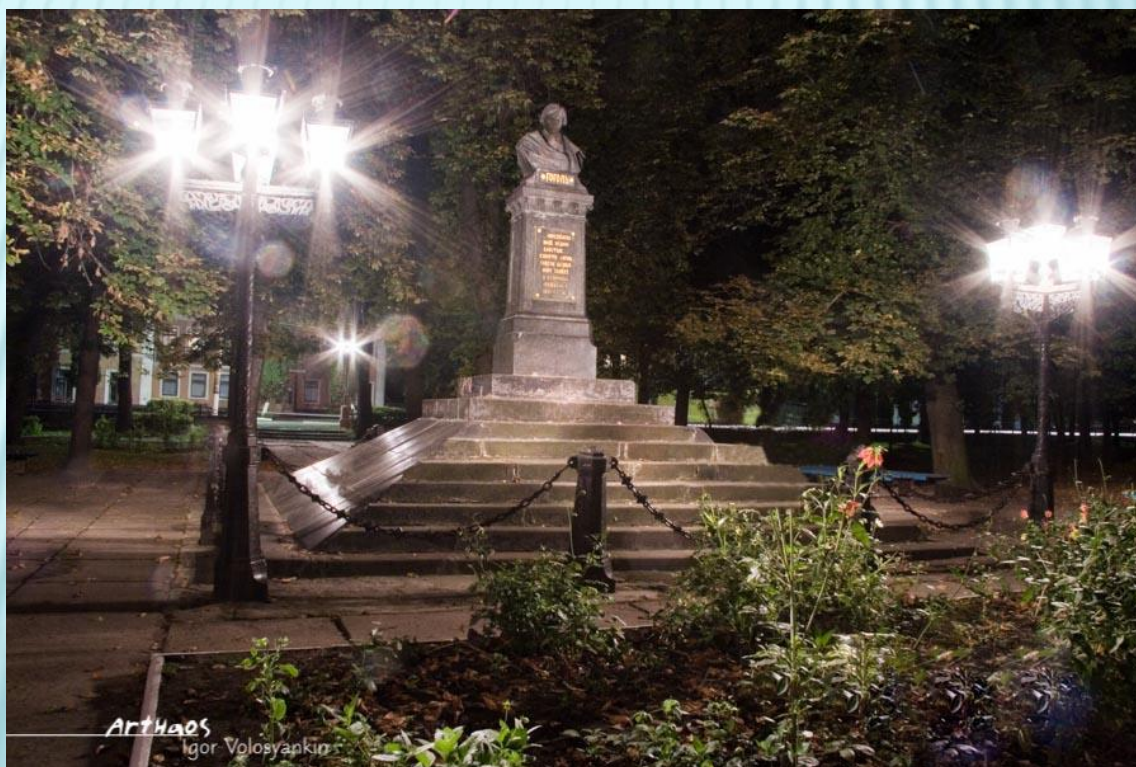
Покровська церква

Історія Ніжинської Покровської церкви Святої Покрови в Ніжині, як і доля багатьох інших храмів України, була сумною. У 1960-х роках церкву закрили за наказом місцевих чиновників, а релігійну громаду виставили просто на вулицю. Розбили іконостас, потрощили ікони, спалили Богослужбні книги. На будівельні матеріали розтягли навіть церковну підлогу. Старі люди досі пам'ятають, як скидали з дзвіниці церковний дзвін. Існував навіть проект пристосування храму під краєзнавчий музей.

Зрештою, в березні 1993 року було здійснено перший крок на шляху до відродження храму: його повернуто релігійній громаді Української Православної Церкви. Реальна реставрація храму почалася в 1997 році і велася загальнонародною толокою до 2001 року. За цей час в первозданному вигляді були відновлені куполи та конхи, відновлено архітектуру фасаду та інтер'єру. 13 жовтня 2001 року святково освячено відновлені стіни храму і з того часу в храмі служить Божественна літургія.

Загалом у Ніжині налічують близько чверті сотні пам'ятників і пам'ятних знаків як славетним уродженцям та діячам, життя чи діяльність яких пов'язані з містом, так і на честь знаменних або трагічних подій національної історії: Т. Г. Шевченку, М.Заньковецькій, Ю.Лисянському, Б. Хмельницькому, «Дзвони Чорнобиля», Жертвам Голодомору та політичних репресій і багато інших. Ніжин пишається першим за часом створення не лише в Україні, а й у цілому світі **пам'ятником Миколі Гоголю.**

Також, відносно нещодавно (наприкінці 2005 року), в місті з'явився дуже оригінальний пам'ятник місцевій «знаменитості» — **ніжинському огірку.**

ВІДОМІ ОСОБИСТОСТІ

Ніжин є батьківщиною багатьох видатних людей. Це автор «Літопису Самовидця» Роман Ракушка-Романовський (1623-1703), церковний та культурний діяч Іоанн Максимович (1651-1715), архієпископ Білорусії Георгій Кониський (1717-1795), історик і археограф Микола Бантиш-Каменський (1737-1814), мандрівник Юрій Лисянський (1773-1837). Тут у 1907 році народився учений Олександр Знойко, а у 1911 — співак Марк Бернес.

До Ніжина приїздив Тарас Шевченко.

Початкову освіту здобув у Ніжині видатний конструктор Сергій Корольов.

Ніжинську гімназію закінчило багато відомих людей: Микола Гоголь, Олександр Афанасьєв-Чужбинський, Євген Гребінка (в Ніжині він написав рядки відомого романсу «Очи черные»), Віктор Забіла, Олександр Лазаревський, Яків де Бельмен (вперше проілюстрував «Кобзар» Тараса Шевченка), Василь Тарновський (старший) та ін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://7chudes.in.ua/nominaciyi/nizhyn-chernihivska-obl/>

За інформацією з сайтів [Мандруємо Україною](#), my.nizhyn.com, [Вікіпедії](#)